

Pázmány Péter dedikált prédikációskönyve a székelyszenttamási plébánia régí könyvtárában 2.

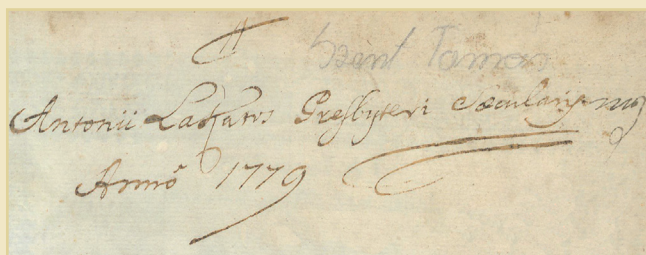
Székelyszenttamás egyházközség muzeális értékű könyvgyűjteményéből 2008 júniusában értékes kötet került beszállításra a Gyulafehérvári Főegyházmezei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltárába. Egy 1636-ban, Pozsonyban nyomtatott prédikációskönyvről van szó, amelyet Pázmány Péter adott ki és személyesen dedikált gróf Kemény Jánosnak még a megjelenés évében. Előző lapszámunkban a könyv kötésének alapos jellemzését és szerzőjének életrajzát olvashatták az érdeklődők.

A könyv tulajdonosai

A kötetnek négy olyan tulajdonosa volt, akiknek possesszor-bejegyzése megjelenik a könyv lapjain. (A bejegyzéseket betűhű átírásban közöljük.) Ezekből hármat sikerült azonosítani. Az első tulajdonosról, Kemény Jánosról 1636-ban készült feljegyzés a könyvben, a második, ismeretlen kilétű tulajdonos 1653-ban rögzítette tulajdonjogát, a harmadik 1779-ben Lakatos Antal jezsuita szerzetes, a rend 1773-as feloszlata után egyházmegyes pap volt, a negyedik pedig Jankó Ferenc, aki 1806-ban hagyta keze nyomát a kötetben.

Az első kötéstábla belső oldaláról a fekete tintával készített négysoros bejegyzést levakarták, így a betűfoszlányokból mindössze a bejegyzés éve, 1653 következtethető ki és a felirat nyelve, amely valószínűleg „Ez a könyv...” indítással lett megfogalmazva magyarul. A másik három tulajdonosról az előzéklap, a címlap és a hátsó előzéklap nyújt tájékoztatást.

Az előzéklapon a következő feliratot betűzhetjük: „Antonii Lakatos Presbyteri Saecularis [anu] p[ropria]. Anno 1779”. Az előzéklap hátoldalára egy Mária-monogramot rajzoltak.

A címlapot övező, nyomdai cifrákból szerkesztett díszkeret alatti bejegyzésből a könyv első tulajdonosa és a dedikáló szerzőt ismerhetjük meg: „Kemény Janos Vramnak, Cardinalis Pazmanj m[anu] p[ropria].” Alatta egy halványabb, szürkésebb árnyalatú tintával és más kézzel írt, feltételezhetően maga Kemény János által készített feljegyzés olvasható: „Anno 1636:ban.”

A hátsó előzéklapon szürkés tintával két különböző kéz által, két különböző időpontban készültek ezek a feljegyzések: „Szent Haromság Egy ISTEN Atya Fiú Szent Lélek. Malomfalí Janko Ferencz ír írta Anno die 1806 Ban Marcius 24en” és „Malomfalí Lakatos Antal Marosvásárhaelj paprolt írta 1802 Ben.”

Az azonosított tulajdonosokat az alábbiakban a könyv birtoklásának időrendi sorrendjében ismeretjük.

Kemény János

Magyaryerőmonostori Kemény János 1607-ben született Magyarbükksőn, 1661. január 1. és 1662. január 23. között Erdély fejedelme volt. Bethlen Gábor udvarában került közel a politikához, később nagykövetként szolgált Bécsben, Lengyelországban és a Portán. I. Rákóczi György idején Fehér vármegye ispánja, kincstartó, majd az erdélyi hadak parancsnoka, valamint az ország generálisa volt és részt vett a fejedelem hadjárataiban. II. Rákóczi György alatt fejedelmi tanácsos, a kancellária vezetője. A kudarcba fulladt lengyel hadjárat során, 1657-ben a krími tatárok fogságába került, ahonnan váltságdíj ellenében szabadult. Első felesége, Kállay Zsuzsanna halála után, feleségül vette Lónya Annát, akivel aranyosmeggyesi birtokára húzódott vissza. A császáriak és az erdélyi rendek egy részének felkérésére

visszatért a politikába, 1660 novemberében tudatta, hogy felveszi a harcot a törökök pártolta Barcsayval. Kemény Jánost 1661. január 1-jén választották fejedelmé. Később elfogatta Barcsay Ákost, és emberei 1661. július elején, Kozmatelkén meggyilkolták a volt fejedelmet.¹ Kemény szakított a Portával, és I. Lipót császár oltalmát kérte. A büntetésére szervezett török hadjárat elől Magyarország területére menekült. Kemény helyére a Porta I. Apafi Mihályt nevezte ki. A Kemény segítségére érkező, Montecuccoli által vezényelt császári hadak csata nélkül cserbenhagyták, de ő mégis megütközött Apafinak és az őt támogató törököknek Kucsuk Mehmed bég vezette seregével. Segesvár mellett, Nagyszőlősnél lelte halálát a csatában, 1662. január 23-án.²

Kemény János szerepét a későbbi időszakban viszonylag ellentmondásosan ítélték meg. Egyes kutatók szerint, akik a Barcsay meggyilkolásáról szóló mondákat és Kemény állítólagos becsvágyát hangsúlyozzák, kinevezésével Erdély szenvedései még egy évig elhúzódtak. Közelebb áll a valósághoz a megállapítás, miszerint Kemény János tragikus hős volt, aki hazafias ambícióival a Magyarország területén osztozó birodalmak diplomáciai játszmáinak lett az áldozata.³

Kemény János 1636-ban, amikor a kötetet kapta a kardinálistól, 29 éves ifjú volt, de már ispán, kincstartó és hadvezér tisztséget töltött be I. Rákóczi fejedelem alatt. Minden kétséget kizáróan kapcsolatban állt Pázmány Péterrel, amint erről önéletírásában is megemlékezett: „Egy időben élének ez három nagy magyarok: 1. Bethlen Gábor 2. Pázmány Péter 3. Esterházy Miklós, kiknek esméretekben voltam, köztök nagy dolgokban forogván nevedtem.”⁴ Szintén önéletírásából tudjuk, és ugyanezt Pázmány Péter bíboros levelezései is alátámasztják („Az felséged böcsülletes levelét megadá Kemény János uram...”, „felségednek izentem Kemény uramtúl...”), hogy Nagyszombatban ők ketten többször találkoztak, ugyanis itt Kemény János fejedelmi küldöttként (*internuncius*) több alkalommal is megjelent.⁵ Vélhetően az elemzett mű,

amely egyben Pázmány utolsó műve – ugyanis egy évvel később, 1637-ben meg is halt –, egy hasonló diplomáciai látogatás alkalmával kerülhetett Kemény Jánoshoz. Hithű protestánsként is nagy tisztelője volt a katolikus Pázmány bíborosnak, és nem utolsó sorban vitathatatlanul bizalmas embere.⁶ Az általa ajánlott könyvtől mégis hamar megvált, ugyanis a prédikációskönyvnek az első táblán található, sajnálatos módon ledörzsölt bejegyzés szerint már 1653-ban más gazdája lett. Ekkor még Kemény János nem volt fejedelem, II. Rákóczi György tanácsosa és kancelláriájának vezetője volt, tehát a fejedelmi kinevezését megelőzően ajándékozhatta a kötetet tovább egy számunkra ismeretlen személynek.

Lakatos Antal

Lakatos Antal Nyikómalomfalváról, székely nemesi családból származott. Elhalálozási évéből és akkori életkorából (1805. ápr. 6-án, 61 évesen) következtetve, 1744-ben, legfeljebb 1745-ben született. Keresztelésének feljegyzése nem található sem az akkoriban Nyikómalomfalvát ellátó székelyszentléleki, sem a szomszédos székelyudvarhelyi plébánia keresztelési anyakönyveiben.⁷ A székelyszenttamási anyakönyvekhez készült névmutatókönyvben azonban feljegyeztek egy Lakatos Antal (Zsigmondé) nevű személyt, akinek a keresztelése az index szerint az egyházközség első anyakönyvi kötetének 1745. évi fejezetébe lett bejegyezve.⁸ A székelyszenttamási plébánia legrégebbi, 1721–1766 közötti anyakönyvének hollétéről azonban nem rendelkezünk ismeretekkel. Nyikómalomfalva és Székelyszenttamás földrajzi közelsége (8 km), valamint a keresztelésnek az elsődlegesen vizsgált egyházközségek anyakönyveiben tapasztalt hiánya mégis valószínűsíti Lakatos Antal Székelyszenttamáson történt keresztelését. Talán épp a keresztelés helyszíne, a helyiekkel való esetleges rokoni kötődés indokolhatta azt, hogy a későbbiekben a prédikációskönyv Székelyszenttamásra került.

Iskolai levéltári forrásokkal igazolható, hogy Lakatos Antal 1759–1761 között Székelyudvarhelyen,

Ferenc (kiad.): *Petri Cardinalis Pazmany Ecclesiae Strigoniensis Archiepiscopi et Regni Hungariae Primatis Epistolae Collectae. I. (1601–1628)*. Budapest, 1910. 668, 670–671. és II. (1629–1637). Budapest, 1911. 109.

6 Pázmány Péter „bizalmas embere” jelzővel illeti Kemény Jánost. Frankl Vilmos: *i. m.* 66.

7 Román Nemzeti Levéltár (a továbbiakban: RNL) Hargita Megyei Hivatala. F 47 Egyházi anyakönyvek gyűjteménye. Székelyszentlélek, 41. sz., Székelyudvarhely, 455. sz.

8 Gyulafehérvári Főegyházmegyei Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltára (a továbbiakban: GYFL SZUGYL). 694/a. Székelyszenttamási Plébánia Iratai. Anyakönyvek. a. kötet: Névmutató anyakönyvekhez 1721–1946, L betű.

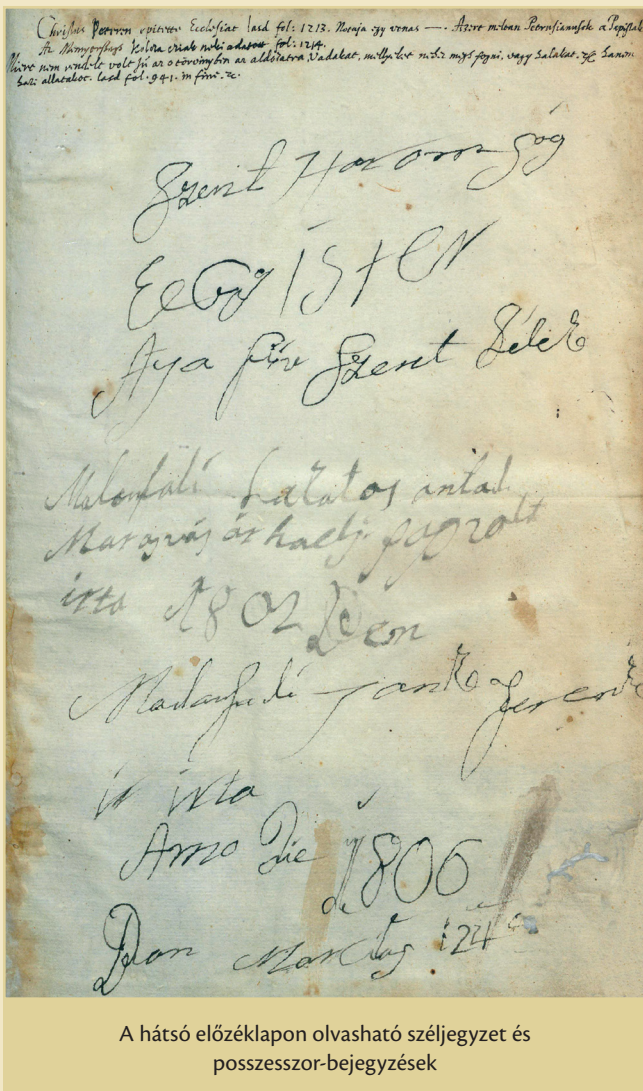
1 Egyed Ákos – Hermann Gusztáv Mihály – Oborni Teréz (szerk.): *Székelyföld története. II. köt. 1562–1867*. Székelyudvarhely, 2016. 97–98.; Almási Tibor – Draskóczy István és mások (szerk.): *A magyar történelem kronológiája*. Budapest, 2001. 126.

2 Csicsay Alajos: *Királyok, fejedelmek, kormányzók*. Duna-szerdahely, 2003. 120–121.

3 Makkai László – Szász Zoltán (szerk.): *Erdély Története. Második kötet, 1606-tól 1830-ig*. Budapest, 1988. 790.; http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1607_december_14_kemeny_janos_fejedelem_szuletese/ (Letöltve: 2020. 05. 20.)

4 Szalay László (kiad.): *Magyar történelmi emlékek. Első kötet. Kemény János Önéletírása*. Pest, 1856. 147.

5 Uo. 175.; Frankl Vilmos: *Pázmány Péter és kora. Második kötet. (1622–1631)*. Pest, 1869. 298–299, 332, 334.; Hanuy

A hátsó előzéklapon olvasható széljegyzet és possesszor-bejegyzések

1762-ben pedig Kolozsváron tanult a jezsuitáknál. 1772–1773 között Kassán folytatott teológiai tanulmányokat, majd jezsuita szerzetes lett.⁹ 1782-ben a marosvásárhelyi római katolikus gimnázium költészettanára (*Professor Poeseos*), 1788-ban is ugyanazt a tisztséget töltötte be ugyanott.¹⁰ A marosvásárhelyi gimnáziumban kifejtett tevékenységéről csekély ismerettel rendelkezünk.¹¹ A halotti anyakönyv és Cseréy József marosvásárhelyi plébános felterjesztése szerint Lakatos Antal szónoklattanár 1805.

9 GYFL SZUGYL 696/f. Székelyudvarhelyi Plébánia Iratai. Mária Kongregáció jegyzőkönyve 1736–1930. Neve a 134–135. és a 443. oldalakon is szerepel, mint társulati tag. 1759-ben új tagként (*neo sodalis*) szerepel.; Varga Júlia: *A kolozsvári jezsuita gimnázium és akadémia hallgató-sága 1641–1773 (1784)*. Budapest, 2007. 280.

10 *Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri Magni Principatus Transilvaniae Ad Annum qui est post Bissextilem Secundum MDCCCLXXXII*. Cibinii, 1782. 22.; *Catalogus Venerabilis Cleri Almae Dioecesis Magni Principatus Transilvaniae Pro Anno Bissextili A Christo Nato MDCCCLXXXVIII*. Albae Carolinae. 12.

11 Pál-Antal Sándor (szerk.): *Az 1918/1919 előtti Erdélyre vonatkozó fondok és gyűjtemények jegyzékei*. 12. Maros megye. Budapest–Bukarest, 2014. 75.

április 6-án halt meg akut lázban, 61 éves korában, Marosvásárhelyen.¹²

A tulajdonosbejegyzés értelmében a könyv 1779-ben került Lakatos Antalhoz, majd halálakor Jankó Ferenc birtokába.

Jankó Ferenc

Jankó Ferenchez a könyv kétségkívül Lakatos Antal halála után került, mivel tulajdonjegyét 1806-ban vezette be a kötet hátsó előzéklapjára. A feliratról ismert tény Jankó Ferenc származása, miszerint malomfalvi személy. Malomfalva 1908-ban vált önálló plébániává, katolikus lakosságát a szomszédos Székelyszentlélek plébániáján anyakönyvezték. Székelyszentlélek kereszteleési anyakönyvében szerepel Jankó Ferenc is, aki 1779. március 20-án született, Jankó Ferenc és Pakot Anna gyermekeként.¹³ Az átvizsgált néhány évtized nevei közül ez tűnik elfogadhatónak és levéltárilag is igazolhatónak. Arról, hogy milyen körülmények között kerülhetett Lakatos Antaltól a prédikációskönyv Jankó Ferenchez, két elképzelés is felmerül. Jankó Ferenc megvásárolhatta a könyvet Lakatos Antal halála után, de valószínűnek tűnhet a kötet hagyatéki tárgyként történő birtokbavétele is, amennyiben valamilyen rokoni, vagy más kapcsolat volt közöttük. Utóbbira mindkét személy azonos földrajzi származása is lehetőséget biztosít. Jankó Ferenc a prédikációskönyvet csak rövid ideig tartotta magánál, hiszen közel másfél évtizeden belül továbbajándékozta, vagy lehetőség szerint értékesítette, ugyanis rövidesen már a székelyszenttamási plébánia könyvleltáraiban tartják nyilván.

Pataki András

A könyv Pataki András paphoz, aki 1780-tól haláláig, 1829-ig volt Székelyszenttamás lelkipásztora, minden bizonnyal Jankó Ferencen keresztül került. Az 1824-es *visitatio canonica*-ban található feljegyzésekből megtudható, hogy Pataki András Kézdiszázpatakon született 1751. június 4-én, elemi iskolai tanulmányait Kantán, a filozófiát Kolozsváron, a teológiát részben ugyanitt végezte, két évig pedig Budán folytatta. Szereday Antal püspöki helynök javaslatára Székelyszenttamásra helyezték, plébánosi

12 RNL Maros Megyei Hivatala. F 1 Egyházi anyakönyvek gyűjteménye. Marosvásárhely, 867. sz.; Gyulafehérvári Főegyházmegeyei Levéltár. Püspöki Iratok, 196/1806.

13 Bernád Rita – Barabás Kisanna: *Plébániai levéltárak II. A Marosvásárhelyi és Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltárak repertórium*. (Erdélyi Római Katolikus Levéltárak 5.) Budapest–Gyulafehérvár, 2015. 187, 208.; RNL Hargita Megyei Hivatala. F 47 Egyházi anyakönyvek gyűjteménye. Székelyszentlélek, 42. sz., 40.

tisztsége mellé kanonoki kinevezést is kapott.¹⁴ 1829. november 3-án halt meg Székelyszenttamáson, ott is temették el.¹⁵ Halála után a Pázmány-könyv, amelybe nem írta be possesszorjegyét, az egyházközség tulajdonában maradt.

A székelyszenttamási egyházközség

Székelyszenttamás egyházközségét a pápai tizedjegyzékben említik először 1333-ban, a telegdi (udvarhelyi) főesperesség egyik legrégebbi plébániája. A falu középkori templomát 1555-ben javították ki Izabella királynő támogatásával, szentélyét is ekkor építették. A tatárjárás idején a templomot lerombolták.¹⁶ A reformáció korában katolikus lakói megtartották hitüket, felszentelt pap hiányában a híveket ekkor licenciátusok gondozták. 1638-ban Székelyszenttamásnak négy filiája volt: Ülke, Fancsal, Tibód és Kadicsfalva.¹⁷ 1657-ben a mintegy 60 katolikus családból álló egyházközséget úgy jegyezték fel, mint ahol pap is van. Ekkor Székelyszenttamásnak két filiája volt: Ülke és Tibód.¹⁸ Egy 1670-ben összeállított jelentésből megtudjuk, hogy a kerületi főesperes Székelyszenttamáson székelt, a falu katolikus hívőinek száma pedig 782 lélek.¹⁹ Az 1882. évi sematizmus szerint a faluba 1708-ban került felszentelt pap, addig licenciátusok és az udvarhelyi jezsuiták felváltva adminisztrálták.²⁰ Jelenlegi templomát 1820–1821 között építették a régi templom helyén, szintén Szent Tamás apostol tiszteletére. 1881-ben esett át nagyobb mértékű felújításokon.²¹ Gótikus templomából egy kőfaragványt és egy szenteltvizeztartót mentettek át az új templomba.

Székelyszenttamás levéltára és a Pázmány-féle dedikált kötet 2008. június 30-án került be a Gyulafehérvári Főegyházmegeyi Levéltár Székelyudvarhelyi Gyűjtőlevéltárába.

Az 1966-ban készült plébánialeltárban négy régi anyakönyvet és 15 csomag ügyviteli iratot is említenek. Ezekből csupán egy, a fentebb említett régi anyakönyv létezik ma. A leltárban sorolt plébániai iktatókönyvekből (1965-ig hat kötetet) három őrződött meg. Az egyházi anyakönyvek államosításakor

14 GYFL Visitaciones Canonica. Székelyszenttamás, 1824, 37.

15 GYFL SZUGYL 694/a. Székelyszenttamási Plébánia Iratai. Anyakönyvek. b. kötet: halotti anyakönyv 1767–1851. 48.

16 *Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Transsylvaniensis. Albae Carolinae*, 1882. (A továbbiakban: Sematizmus, 1882.) 190.; Lestyán Ferenc: *Megszentelt kövek. A középkori erdélyi püspökség templomai*. I. Kolozsvár, 2000. 287.

17 Tóth István György: *Relationes missionarium de Hungaria et Transilvania 1627–1707*. (Bibliotheca Academiae Hungariae in Roma. Fontes 1.) Budapest–Róma, 1994. 252.

18 Uo. 300.

19 Uo. 392.

20 Sematizmus, 1882. 190.

21 Uo. 190.

a plébániáról két anyakönyvi kötet került be az állami levéltárba az 1867–1895 közötti időszakból. Ezek ma Csíkszeredában találhatóak.

A vizsgálódásunk tárgyát képező könyvet először egy 1824-ben készült egyházlátogatási jegyzőkönyvben találjuk megemlítve, a könyvleltárt tartalmazó részben. Ekkor a plébánia két Pázmány-művel rendelkezett: *Az isteni igazságra vezérlő kalauz-t* az egyházközség listáján rögzítik (*Bibliotheca ad Parochiam pertinens*), míg a prédikációskönyvet (*Conciones*) az akkor itt tevékenykedő plébános, Pataki András könyveként (*Bibliotheca nunc fungentis Parochi*).²² Néhány évvel később, 1831-ben szintén egy püspöki vizitációs jegyzőkönyvben hasonlóképp feljegyzik a két, korábban is említett Pázmány-könyv létét, a prédikációskönyvet már a meghalt pap könyveként (*Libri a denato Parocho relictii*) tartották nyilván.²³ Mivel Pataki András plébános 1829-ben elhunyt, könyvei a plébánia tulajdonában maradtak, köztük a Kemény Jánosnak dedikált mű is.

Pázmány Péter prédikációskönyvét egy 1882-ben készült plébániai leltárban is említik, a szónoklati könyvek 23., egyben utolsó tételeként, állapotának leírásánál pedig megjegyzik, hogy erős kötésű példány. Ez a leltár a székelyszentléleki egyházközség irataiból került elő a levéltár rendezésekor, és vissza lett osztva a székelyszenttamási iratanyaghoz.²⁴

Tény, hogy ez a többször is gazdát váltó értékes munka mintegy két évszázada, megszakítás nélkül képezi a székelyszenttamási római katolikus egyházközség tulajdonát.

Marginálék, feljegyzések

A possesszorok mellett a könyvben található egy néhány soros marginálé is, valamint egy érdekes, részletes feljegyzés az álomfejtésről.

Az egyetlen széljegyzet a kötet hátsó előzéklapjának felső részén olvasható, és a könyv bizonyos fejezeteire utal. Készítője azonos lehet a kötet második tulajdonosával, akinek 1653-ban kelt bejegyzését levakarták az első kötéstábla belső oldaláról, így a marginálé rögzítése a 17. század közepe táján, vagy legkésőbb a század második felében történt. A felirat a következő: *„Christus Peteren epítette Ecclesiat lasd fol: 1213. Notaja egy vonas – Azert meltan Petrusianusok a Papistak. Az Mennyorszagh kolera cziak neki adatott fol: 1214. Miert nem rendelt volt I[ste]n az o törvényben az aldozatra, Vadakat, mellyeket nehez megh fogni, vagy halakat etc. hanem hazi allatakot. lasd fol: 941. in fine etc.”*

22 GYFL Visitaciones Canonica, Székelyszenttamás, 1824, 15.

23 Uo. Székelyszenttamás, 1831, 18.

24 GYFL SZUGYL 694/c. Székelyszenttamási Plébánia Iratai. Gazdasági iratok. Leltár 1882, 26.

	Aries	Taurus	Gemini	Cancer	Leo	Virgo	Libra	Scorp.	Sagitt.	Capr.	Aqua	Pisces.
De fletu	Litum venire	Pacem de Amico.	Spem et leticia	Infir- mari	Hono- rari	Gau- dium	Gaudiu	Timorem venire	Timorem	Hominem mori	Poenam mori.	Renuncium venire
De vestitu	Nihil sciat	Lati- ciam	Nihil sciat.	Bonum sequi	Odium alior	Latici- am		Honorem		Hospitem venire	Hospitem venire	Vanus somnia
De Aqua	Turba- tionem	Angu- sciam	Infir- matio- nem.	Angu- sciam	Poten- tiam mori.	Pecuni- am	Nihil sciat.	Leticia	Mortem	Litum	Litum	Nihil.
De bestis	Timorem	Conso- lacio- nem.	Pecunia dari	Turba- tionem cordis	Timo- rem.	Perdere pecunia	Amicum mori.	Emenda- tionem vitae.	Bona venire	Turba- tionem	Turba- tionem	Laticiam
De causa boni	Detrac- tionem.	Monda- cium	Honor	Acqui- tudini.	Nihil sciat	Famem sciat.	Inimicu agrotari	Diffensi- onem	Novus amicus	Dolor animi.	Dolor animi	Regitu dium

Részlet a latin nyelvű álmfejtő táblázatból

A másik feljegyzés egy nagy táblázat, amely a hátsó kötéstábla belső lapját tölti ki teljes egészében. Az írásképek külső jellegzetességei alapján kikövetkeztethető, hogy a 17. század utolsó évtizedeiben, vagy legkésőbb a 18. század első két évtizedében készült. Feljegyzője még jóval Lakatos Antal jezsuita pap előtt birtokolta a könyvet, felekezeti hovatartozásának és társadalmi státuszának a megítéléséhez azonban nem egyértelmű az okkult tanok hitelét támogató annotáció. A 17–18. századi Erdélyben, de még a 19. században is nyilvánvaló és elfogadott volt a katolikus egyházban a konstellációkkal és azok emberekre és természetre gyakorolt befolyásával való együttélés. Az időjárás viszonyoknak kiszolgáltatott gazdálkodó társadalom nem vetette meg az égi alakzatok jelképes üzeneteit, beleértve akár az álmfejtést sem. Szemléltetésképpen megemlítjük, hogy Kájoni János (1629/1630 k.–1687) ferences szerzetes kéziratos művei között két olyan munkával is találkozunk, amelyekben néhány mondattal még jellemzi is a kalendáriumban az adott csillagjegyben született személyt.²⁵ Egy évszázaddal később, az erdélyi püspökség második nyomtatott

sematizmusában, 1782-ben a szintén kalendáriumi részt az egyes hónapokban érvényes konstelláció szimbólumával illusztrálták.²⁶ Ma már a katolikus egyház mindezt szigorúan tiltja.²⁷

Ez a táblázat tulajdonképpen egy álmfejtő útmutatót tartalmaz, amelyben a különböző álmok jelentését fejtegetik állatövi képek szerint. A latin nyelvű álmmagyarázatnál, az álmok megfejtésnél a másoló a tárgyesetet használta. Az álomban megjelenő dolgok igen változatos jelentéssel, vagy inkább jóslat hatással bírnak a különböző csillagjegyek szülőttei között. Ugyanaz az álom más és más, sokszor ellentétes értelmű üzenetet hordoz attól függően, hogy ki milyen zodiákus alatt született. Pl. örömről álmodni a Bikának vesztiséget, a Mérlegnek és a Vízöntőnek fájdalmat, a Skorpiónak szomorúságot, míg a Szűznek, a Nyilasnak és a Halaknak örömet jelent.

Az álmfejtő táblázatot magyar fordításban függelékként közöljük.

Bernád Rita-Magdolna

Muckenhaupt Erzsébet

25 Kájoni János két kéziratos latin nyelvű liturgikus naptárban versekbe foglalta a hónapoknak megfelelő állatövi jegyek tulajdonságát. Az egyik a *Hortulus devotionis* című kéziratos imádságoskönyvének a része, a második pedig a *Missale Romanum* című, 1515–1516-ban Párizsban kiadott misekönyvvel lett egybekötve. A két Kájoni-munka a Csíki Székely Múzeum Régikönyv Gyűjteményében található, a 6201. és 6207. leltári számok alatt. Muckenhaupt Erzsébet: *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985.* Budapest–Kolozsvár, [1999]. Adattár II. 91. és 107.

26 *Calendarium Dioecesanum Venerabilis Cleri M. Principatus Transilvaniae Ad Annum qui est post Bissexilem Secundus MDCCCLXXXII.* Cibini, 1782.

27 Vö. A *Katolikus Egyház Katekizmusa.* Budapest, 2013. 2116. sz.; <https://archiv.katolikus.hu/kek/kek02083.html> (Letöltve: 2019. 04. 01.)

Az álmok magyarázata avagy a csillagok állásának szemlélete¹

	Kos	Bika	Ikrek	Rák	Oroszlán	Szűz
Könnyekről	Perlekedés jön	Baráttól való félelem	Remény és öröm	Érvénytelenség	Becsület	Öröm
Ruházatról	Semmi jelentés	Öröm	Semmi jelentős	Jó következik	Mások gyűlölete	Öröm
Vízről	Zúrzavar	Szükség	Cáfolás	Szükség	Befolyásos valaki meghal	Pénz
Állatokról	Félelem	Vigasz	Pénzkiadás	Szívzavar	Félelem	Pénz-veszteség
Jó ügyről	Veszteség	Hazugság	Becsület	Betegség	Semmi jelentős	Éhség
Épületekről	Öröm	Hatalom halála	Ínség vagy pestis jön	Pénz	Jövőbeli vendég	Új jó
Tagokkal való visszaélésről	Jó jövő	Szükség	Baj	Veszteség	Rosszkedv	Fáradtság
Énekekről	Új hírt hallani	Út	Jobb érkezik	Semmi jelentős	Képzelet	Rossz hír
Barát jöveteléről	Valamit adni	Semmi jelentős	Házhoz jövetel	Pénz-halmozás	Becsület csökkenése	Szükség
Helyi kimozdulásról	Jövőbeni perlekedés	Jó érkezik	Semmi jelentős	Elv halála	Vendég öröme	Ellenség
Tűzről	Zúrzavar	Vendég érkezik	Új hírhallás	Rosszkedv	Kár	Zúrzavar
Szállításról	Betegség	Becsület-növekedés	Betegség	Gazdagság	Hosszú élet	Viaskodás
Gyilkosságról	Szomorúság	Barát meghal	Barát érkezik	Semmi jelentős	Betegség	Lélek-fájdalom
Halotról	Meggazdagodás	Semmi jelentős	Zúrzavar	Perlekedés	Szégyen	Vendég érkezik
Folyadékról	Kár	Baj	Új rossz	Harag	Öröm	Vendég érkezik
Pénzről		Nehézség	Vigasz	Vendég	Pénz	Fáradtság
[...]	Szükség	Nemkívánatos élet	Törekvés	Jó szerencse	Pénz	Pénz
Harcról	Cáfolás	Meggazdagodás	Rossz lelkiismeret	Dicsőség	Öröm	Jó
Rablásról	Csalás	Öröm	Jóra való hajlam	Barátok érkezése		Vendég érkezik
Betegségről	Semmi	Barát érkezik	Új jó	Pénzszeretet	Új érkezése	Szomorúság
Örömről	Zúrzavar	Veszteség	Kiábrándulás másokból	Ellenség halála	Lelkek elválása	Öröm
Csókról és szeretetről (szerelemről?)	Zúrzavar	Barát érkezik	Kár	Ellenség meghal	Dicsőség	Szükség
Lakomáról	Öröm	Perlekedés	Barát érkezik	Semmi	Hosszú élet	Új jó
[...]		Híradás		Öröm	Rossz jövő	Rossz hír

1 A fordításban az álmok magyarázatánál a latinban használt tárgyeset következtlen használatától eltekintettünk, a megfejtéseknél a főneveket alanyesetben közöltük.

	Mérleg	Skorpió	Nyilas	Bak	Vízöntő	Halak
Könnyekről	Öröm	Félelem jön	Félelem	Ember meghal	Befolyásos valaki meghal	Hír jön
Ruházatról		Becsület		Vendég érkezik	Vendég érkezik	Kialvatlanság
Vízről	Semmi jelentős	Öröm	Halál	Perlekedés	Perlekedés	Semmi
Állatokról	Barát meghal	Életjavulás	Jó jön	Zűrzavar	Zűrzavar	Öröm
Jó ügyről	Ellenség sínylődik	Nézeteltérés	Új barát	Lélekfájdalom	Lélekfájdalom	Betegség
Épületekről	Bőség	Öröm	Új barát	Új barát	Új barát	Szükség
Tagokkal való visszaélésről	Pénz	Kialvatlanság	Új barát	Öröm	Veszteség	Új jó
Énekekről	Gyász és zűrzavar	Fájdalom	Ismert lesz	Vigasz	Pénz	Pénz
Barát jöveteléről	Panasz	Gazdagság	Becsület	Nagy jó	Kialvatlanság	Viszály
Helyi kimozdulásról	Jövő	Becsület	Semmi	Kevés harag	Zűrzavar	Fáradtság
Tűzről	Új hír	Fejfájás	Valamire törekvés	Új	Vigasz	Új jó
Szállításról	Megaláztatás	Zűrzavar	Fejfájás	Fájdalom	Veszteség	Szívférdalom
Gyilkosságról	Szükség	Bűn	Halál	Új asszony	Vendég érkezik	Veszteség
Halottról	Vendég érkezik	Öröm	Kialvatlanság	Új jó	Semmi	Kialvatlanság
Folyadékról	Megtermékenyülés	Félelem	Meggazdagodás	Öröm	Jó szerencse	Munka
Pénzről	Ellenség meghal	Óvakodás tolvajtól	Kialvatlanság	Vendég	Pénzszerzés	Semmi
[...]	Alvás	Alvás	Új jó	Perlekedés		Könnyek
Harcról	Barát érkezik	Elfoglaltság	Új barát	Vendég	Fáradtság	Öröm
Rablásról	Elfoglaltság	Semmi jelentős	Lehetséges kimozdulás	Öröm	Ellenség menekülése	Nézeteltérés
Betegségről	Vigasz	Verekedés	Kínszenvedés	Elválás	Barát halála	Elfoglaltság
Örömről	Fájdalom	Szomorúság	Öröm	Semmi jelentős	Fájdalom	Öröm
Csókról és szeretetről (szerelemről?)	Vendég érkezik	Nagy öröm	Kevés munka	Elválás	Álom	Öröm
Lakomáról	Szükség	Hír	Vigasz	Semmi	Kialvatlanság	Kialvatlanság
[...]	Betegség	Új rossz	Kis öröm	Hír	Perlekedés	Hiábavalóság